

“อาชญากรรม” ในวรรณกรรมของชาวบ้านภาคกลาง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

โตม ไกรปรกรณ์^๑

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอาชญากรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมของชาวบ้านภาคกลางสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ หนังสือวัดเกาะ (Wat-Koh Books) เพื่อทำความเข้าใจความหมายของ “อาชญากรรม” ในความคิดของผู้คนในภาคกลางช่วงเวลาที่กำลังเปลี่ยนสู่สมัยใหม่

จากการศึกษาตัวบทในหนังสือวัดเกาะแสดงให้เห็นว่าหนังสือวัดเกาะได้นำเสนอทัศนะเกี่ยวกับ “อาชญากรรม” และ “อาชญากร” สอดคล้องกับแนวคิดแบบสมัยใหม่หรือแบบตะวันตกที่ชนชั้นนำสยามสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนำมาปรับใช้นั้นคือ อาชญากรรมและอาชญากรเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ รัฐต้องควบคุมให้มันน้อยลงหรือกำจัดให้หมดไปสะท้อนให้เห็นถึงการถ่ายทอดแนวคิดแบบใหม่ไปสู่ชาวบ้าน

คำสำคัญ: อาชญากรรม, พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, หนังสือวัดเกาะ

^๑ อาจารย์ประจำ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Crimes in Thai Folk Literature in the Era of King Chulalongkorn and King Vajiravudh (1868-1925)

Dome Kripakorn^o

Abstract

This article focuses on stories about crimes that appear in the folk literature in Central Thailand, namely Wat-Koh Books, during the reign of King Chulalongkorn and King Vajiravudh in order to understand the meaning of “crime” in the aspect of the people of the Central region during the transition to modern times.

Studying texts found in Wat-Koh Books shows that the books suggested views on “crime” and “criminal” in accordance with modern or Western concepts that Siamese elites adopted in the reign of King Chulalongkorn and King Vajiravudh. Crime and criminals were considered undesirable that the state must control or eradicate. This reflects the communication of modern ideas to people.

Keywords: Crimes, King Chulalongkorn, King Vajiravudh, Wat-Koh books

^o Dr.Dome Kraipakorn is currently a lecturer in the Department of History, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.

ความนำ

คำว่า “อาชญากรรม” เป็นคำที่มีผู้นิยามความหมายไว้หลายอย่าง เช่น หนังสือ **พจนานุกรม** ของเปลื้อง ณ นคร ได้อธิบายความหมายของ “อาชญากรรม” ว่าหมายถึง การกระทำผิดกฎหมายทางอาญา เช่น ชก ต่อย โขมย^๑ โดยหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายความหมายของ “อาชญา” ว่าหมายถึง อำนาจ กฎ คำสั่ง โทษ (มักใช้สำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านาย) เช่น พระราชอาชญา = โทษหลวง, คดีที่เกี่ยวกับโทษหลวงเรียกว่า คดีอาชญาหรือความอาชญา^๒ คำนิยามนี้สอดคล้องกับที่**พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**ได้นิยามความหมายว่า “อาชญากรรม [อาตยากำ, อาตชะยากำ] น. การกระทำความผิดทางอาญา”^๓

อย่างไรก็ตามการหาคำนิยาม “อาชญากรรม” ที่แน่นอนตายตัวเป็นเรื่องยาก ดังที่ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย นักวิชาการด้านสังคมวิทยาได้ชี้ให้เห็นว่า นักสังคมวิทยานักกฎหมาย และนักอาชญาวิทยา ได้นิยามความหมายของ “อาชญากรรม” ไว้แตกต่างกันตามมุมมองของแต่ละศาสตร์^๔ เช่นเดียวกับที่ ซู ติตัส รีด [Sue Titus Reid] นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันได้ชี้ให้เห็นว่าความหมายของ “อาชญากรรม” มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาโดยในสังคมตะวันตกก่อนที่จะมีการบัญญัติกฎหมายอาชญากรรมและกฎหมายแพ่งนั้น “อาชญากรรม” หมายถึงกระทำที่ต่อต้านพระมหากษัตริย์ แต่หลังจากมีการใช้กฎหมายอาชญากรรมและกฎหมายแพ่ง ความหมายของ “อาชญากรรม” เปลี่ยนมาเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต การทำร้ายร่างกายและจิตใจผู้อื่น การละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น^๕ โดยงานเขียนของรีด รวมทั้งงานเขียนของซูทเทอร์แลนด์ และเครสซี่ [E. Sutherland and D. Cressy] ได้ชี้ว่าหลังจากมีการใช้กฎหมายอาชญากรรมและกฎหมายแพ่งแล้ว ในสังคมตะวันตกได้มีการก่อตั้งวิชา

^๑ เปลื้อง ณ นคร, **พจนานุกรม** (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๔), หน้า ๕๗๖.

^๒ **เรื่องเดียวกัน**.

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๔๐๒.

^๔ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, **สังคมวิทยาอาชญากรรม**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๖-๗๗.

^๕ Sue Titus Reid, **Crime and Criminology**. Eighth Edition (New York: McGraw-Hill Higher Education Group, 1 997), p. 4-5.

อาชญาวิทยา [Criminology] เพื่อศึกษาสาเหตุที่มาของ “อาชญากรรม” และหาแนวทางในการป้องกันและปราบปราม^๖

ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่านับจากมีการใช้กฎหมายอาชญากรรมและกฎหมายแพ่งสังคมตะวันตกมอง “อาชญากรรม” และ “อาชญากร” [ผู้ก่ออาชญากรรม] ในเชิงลบคือ มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ต้องมีการควบคุมให้น้อยลงจนถึงขั้นกำจัดให้หมดไป อย่างไรก็ตามทัศนะดังกล่าวเป็นทัศนะของราชการซึ่งอาจจะต่างจากทัศนะของประชาชน ดังที่ อีริค ฮอบสบอม [Eric Hobsbawm] นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้อธิบายว่าในหลายพื้นที่ของอังกฤษแม้ว่าในกฎหมาย “โจร” หรือ “อาชญากร” ถือเป็นศัตรูของรัฐหรือผู้ปกครอง แต่ประชาชนกลับยกย่องโจรหรืออาชญากรผู้้นั้นเป็น “วีรบุรุษ” และมีการสร้างตำนานหรือเรื่องเล่าขานเกี่ยวกับโจรที่เป็น “โจรของประชาชน” [Social Bandit] เนื่องจากโจรผู้้นั้นนำทรัพย์สินที่ปล้นได้มาแบ่งแจกจ่ายให้ชาวบ้านที่มีฐานะยากจนต่างจากโจรทั่วไปที่ปล้นทรัพย์สินจากคนมั่งมีแล้วนำไปใช้เองผู้เดียว^๗

ในกรณีของสังคมไทย ผู้เขียนบทความขอตั้งข้อสังเกตเบื้องต้นว่า “อาชญากรรม” ตามคำนิยามในหนังสือ **พจนานุกรมและพจนนภาษาที่ได้ยกมาข้างต้น** มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Crime ในภาษาอังกฤษซึ่งหมายถึง “การกระทำที่ผิดกฎหมายก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน”^๘ โดยความหมายที่สอดคล้องกันระหว่างคำภาษาไทย “อาชญากรรม” กับคำภาษาอังกฤษ “Crime” น่าจะเกิดขึ้นอย่างน้อยในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว-พระบาทสมเด็จพระ

^๖ Ibid; E. Sutherland and D. Cressy, **Criminology**, Third Edition (Philadelphia: Lippincott, 1987).

^๗ Eric Hobsbawm, **Bandit** (Middlesex: Penguins Books, 1972); Eric Hobsbawm, **Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in 19th and 20th Centuries** (Manchester: Manchester University Press, 1974); คำแปล “Social Bandit” ว่า “โจรของประชาชน” นำมาจากศิริวรรณ ลากสมบุรณานนท์, “การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสือ” ในสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๖๐-๒๕๑๐,” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

^๘ อัจฉริยา ชุตินันท์, **อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา** (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, ๒๕๕๕), หน้า ๒๕.

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๗๗) โดยจากการสืบค้นเบื้องต้น ผู้เขียนขออ้างอิงหนังสือ **พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทยฉบับพระยาพิชัย** ของวินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ ซึ่งในบรรดาคำเก่าที่รวบรวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้ไม่มีคำว่า “อาชญากรรม” หรือ “อาชญา” แต่มีคำว่า “อาญา” ซึ่งมีความหมาย ๒ อย่างคืออย่างแรกหมายถึงกรรมกรรมณ์ เขียนดี ส่วนอีกความหมายหนึ่งนั้น “อาญา” หมายถึง อาณาจักร อำนาจอาญาของพระมหากษัตริย์^๙ เมื่อผู้เขียนสืบค้นในหนังสือ **อักขรภิธานศรับท์** ของหมอบรัดเลย์ก็ได้ผลสอดคล้องกับที่ได้จากหนังสือของวินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ นั่นคือในหนังสือของหมอบรัดเลย์ไม่มีคำว่า “อาชญากรรม” หรือ “อาชญา” แต่มีคำว่า “อาญา” ซึ่งหมายถึง กรรมกรรมณ์ เขียน ดี^{๑๐}

ส่วนคำว่า “อาชญา” ผู้เขียนขออ้างอิงงานค้นคว้าของเสนาอ บุญมา ที่ชี้ว่า “อาชญา” เป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตหมายถึง คำสั่ง การบังคับ^{๑๑} โดยคำนี้มีปรากฏในหนังสือ **หลักไชย** ฉบับตัวเขียนซึ่งเก็บรักษาอยู่ที่แผนกเอกสารโบราณตะวันออกของหอสมุดแห่งชาติในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ^{๑๒} จากการสืบค้นเพิ่มเติมของผู้เขียนบทความพบว่าในหนังสือ **พจนานุกรมกฎหมาย** ของขุนสมานหารทิศะคดี (ไป๋ โปรคุปต์) ที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๔ ได้อธิบายความหมายของ “อาชญา” ไว้ดังนี้

“อาชญา โทษที่จะลงแก่บุคคลผู้กระทำความผิดในทางอาญา อาชญาที่จะลงนั้นกฎหมายกำหนดไว้ว่ามี ๖ สถานคือ

- (๑) ประหารชีวิต
- (๒) จำคุก
- (๓) ปรับ

^๙ วินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ, **พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทยฉบับพระยาพิชัย** (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๕), หน้า ๓๓๐.

^{๑๐} แดน บีช แบรดลีย์, **หนังสืออักขรภิธานศรับท์** (กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๑๔), หน้า ๓๘๔.

^{๑๑} เสนาอ บุญมา, “คำบาลีและสันสกฤตในภาษาไทย,” วินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ, **อันเนื่องมาแต่พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทยฉบับพระยาพิชัย** กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๕), หน้า ๓๒.

^{๑๒} **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๖๖-๖๙.

- (๔) อยู่ภายในเขตต์ ที่อันมีกำหนด
- (๕) ธิบทรัพย์
- (๖) เรียกประกันทานบน”^{๑๓}

จุดที่น่าสังเกตคือ คำว่า “อาชญา” ที่ปรากฏในหนังสือพจนานุกรมกฎหมายของขุนสมุหราชสิทธิคดี มีความคล้ายคลึงกับคำว่า Crime ในภาษาอังกฤษดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว หากยึดถือเอา พ.ศ. ๒๔๗๔ ที่มีการตีพิมพ์หนังสือพจนานุกรมกฎหมายเป็นหมุดหมายอาจกล่าวได้ว่าการนิยามความหมาย “อาชญากรรม” ให้มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า Crime ในภาษาอังกฤษเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ นี้เอง อย่างไรก็ตามผู้เขียนบทความเห็นว่าช่วงเวลาที่เริ่มมีการนิยามความหมายของคำว่า อาชญากรรม = Crime อาจยืดหยุ่นโดยอนุโลมย้อนหลังไปถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากในสมัยนี้มีการประกาศใช้กฎหมายอาญาตามแบบอย่างกฎหมายอาญาแบบตะวันตก รวมทั้งมีการนำเอารูปแบบการป้องกัน ปราบปรามและลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาความรู้ด้านอาชญาวิทยา (Criminology) ตามแบบอย่างของชาติตะวันตกมาใช้^{๑๔}

บทความนี้ทดลองศึกษาเรื่องราวของ “อาชญากรรม” ที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว [พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓] และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว [พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘] ยุคที่สยามกำลังเปลี่ยนสู่สมัยใหม่ โดยผู้เขียนเน้นศึกษาเรื่องราวที่ปรากฏในวรรณกรรมของชาวบ้านภาคกลางเพื่อทำความเข้าใจว่าชาวบ้านภาคกลางในยุคนี้มีทัศนะอย่างไรต่อ “อาชญากรรม” หรือ “โจร” และทัศนะของชาวบ้านต่างจากทัศนะของชนชั้นปกครองหรือไม่ อย่างไร

^{๑๓} ขุนสมุหราชสิทธิคดี (ไป๋ ไปรคุปต์), **พจนานุกรมกฎหมาย** (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, ๒๕๔๙), หน้า ๔๐๓-๔๐๔.

^{๑๔} รายละเอียดเกี่ยวกับการนำรูปแบบการป้องกันปราบปรามผู้กระทำความผิดตามอย่างชาติตะวันตกจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาตามแบบอย่างตะวันตก โปรดดู อัจฉริยา ชูตินันท์, **อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา**, หน้า ๑๖๘-๑๗๒.

“อาชญากรรม” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ก่อนจะพูดถึงเรื่องอาชญากรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว [ต่อไปจะกล่าวถึงพระองค์โดยใช้คำว่า “รัชกาลที่ ๕”] และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว [ต่อไปจะกล่าวถึงพระองค์โดยใช้คำว่า “รัชกาลที่ ๖”] ผู้เขียนขอทำความเข้าใจร่วมกันอีกครั้งว่า “อาชญากรรม” ในที่นี้ใช้ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ นั่นคือ อาชญากรรมหมายถึง “การกระทำความผิดทางอาญา” โดยผู้เขียนจำแนกเรื่องนี้ตามยุคสมัยของประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ได้แก่ ยุคกฎหมายไทยก่อนสมัยใหม่ [กฎหมายไทยที่ใช้ก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว - รัชกาลที่ ๕] และยุคกฎหมายสมัยใหม่ที่รับแนวคิดจากกฎหมายตะวันตก^{๑๔}

ในกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้ในยุคกฎหมายไทยก่อนสมัยใหม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาไว้อย่างชัดเจนในพระไอยการอาญาหลวง และพระไอยการอาญาราชฎูร โดยการกระทำความผิดตามอาญาหลวงได้แก่ การกระทำที่ทรยศต่อพระมหากษัตริย์และเบียดบังพระราชทรัพย์^{๑๖} ส่วนการกระทำความผิดตามอาญาราชฎูรได้แก่ การปล้น ฆ่า ทำร้ายร่างกาย หลอกหลวง ทรัพย์ ล่อลวงลูกสาวของผู้อื่น^{๑๗} ซึ่งผู้กระทำความผิดทางอาญาหลวงและผู้กระทำความผิดทางอาญาราชฎูรจะถูกเรียกด้วยคำที่ต่างกัน ดังปรากฏว่าผู้ที่กระทำความผิดทรยศต่อพระมหากษัตริย์จะถูกเรียกว่า “กบฏ” หรือ “ขบถ” เห็นได้จากการที่พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับสมเด็จพระพนรัตน์และพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ “กบฏธรรมเถียร” ที่ผู้นำกบฏได้รวมผู้คนบริเวณเมืองนครนายก ลพบุรี และแขวงขุนนคร เพื่อยกมาตีกรุงศรีอยุธยา ชิงราชสมบัติ

^{๑๔} ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการแบ่งยุคสมัยประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ใน แสงวงบุญเฉลิมวิภาส, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙-๕๘.

^{๑๖} ดู *กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๔*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๑-๑๐๕.

^{๑๗} ดู *กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๔*, หน้า ๑๐๖-๑๑๔.

จากสมเด็จพระเพทราชา^{๑๔}

ในส่วนของผู้ที่กระทำผิดอาญาราชฎาในกฎหมายตราสามดวง หมวดพระโอรสการลักษณะโจร ใช้คำเรียกพวกที่ลักขโมยของผู้อื่น สอนผู้อื่นให้ลักขโมย ฯลฯ ว่า “โจร” นอกจากนี้ในกฎหมายตราสามดวงยังมีการใช้คำว่า “ผู้ร้าย” ในความหมายที่ซ้อนทับและปะปนกับคำว่า “โจร” ทั้งที่นัยความหมายของ “โจร” และ “ผู้ร้าย” มีความแตกต่างกันโดย “โจร” จะใช้กับลักษณะการปล้นเท่านั้น ส่วน “ผู้ร้าย” มีความหมายครอบคลุมการกระทำผิดครอบคลุมไปถึงการกระทำผิดอื่น ๆ ไม่ใช่เฉพาะการปล้น อาจกล่าวได้ว่า “โจร” ทุกคนคือ “ผู้ร้าย” แต่ “ผู้ร้าย” ทุกคนอาจจะไม่ใช่ผู้ที่ถูกจัดอยู่ในความหมายของ “โจร” ก็ได้^{๑๕} โดยความแตกต่างของการจำแนกแยกแยะ “โจร” กับ “ผู้ร้าย” กล่าวได้ว่ามีนัยถึงลักษณะของโทษที่ตัว “โจร” “ผู้ร้าย” และผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้รับ ดังที่พระโอรสการลักษณะโจรได้จัดประเภทการกระทำที่อยู่ในข่ายการเป็นโจรออกเป็น ๘ ประเภทได้แก่ ๑. การลงมือลักขโมยเอง ๒. การให้ผู้อื่นลักขโมยให้ ๓. การสอนผู้อื่นให้เป็นโจร ๔. การให้ที่พักอาศัยแก่โจร ๕. การคบโจรเป็นเพื่อน ๖. การสมรู้ร่วมคิดกับโจร ๗. การปกป้องโจรให้พ้นภัย ๘. การกินอยู่กับโจร และมีการจัดประเภทอีกชั้นหนึ่ง โดยแบ่งโจรเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ “องค์โจร ๓” คือผู้ที่อยู่ในข่ายการกระทำ ๓ ประเภทแรก และ “สมโจร ๕” คือผู้ที่อยู่ในข่ายการกระทำ ๕ ประเภทหลัง โดยการกระทำที่เป็น “องค์โจร” ให้รับโทษตามที่กฎหมายระบุไว้ ส่วนการกระทำที่เป็น “สมโจร” ให้ได้รับโทษครึ่งหนึ่งของที่ระบุไว้ในกฎหมายและในกรณีของการสมรู้ร่วมคิดกับโจรให้ลดโทษที่ได้รับอีกครั้งหนึ่ง^{๑๖}

^{๑๔} ดู วารุณี ไอลสารมย์ และอัญชลี สุสายัณห์, “กบฏไพร่สมัยพระเพทราชา,” **วารสารธรรมศาสตร์** ปีที่ ๖ เล่มที่ ๑ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๑๙): ๖๓-๖๕.

^{๑๕} พีรศักดิ์ ชัยได้สุข, **โจรในบริเวณที่ราชลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕, หน้า ๔-๘.

^{๑๖} **กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๓**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: องค์การคำของคุรุสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๒๐๘-๒๑๐; ในตัวกฎหมายส่วนที่กล่าวถึงการกระทำ ๘ ประเภทมีการใช้คำภาษาบาลีและส่วนภาษาไทยก็มีลักษณะของภาษาสำนวนโบราณ ผู้เขียนบทความได้อาศัยคำอธิบายในวิทยานิพนธ์ของพีรศักดิ์ ชัยได้สุข ในการทำความเข้าใจคำและสำนวนภาษา

เมื่อพิจารณาความสำคัญของ “โจร” และ “ผู้ร้าย” ที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงในเชิงปริมาณ อาจกล่าวได้ว่ารัฐ (ชนชั้นนำ)ให้ความสำคัญแก่ “ผู้ร้าย” น้อยกว่า “โจร” โดยประจักษ์หลักฐานที่ชัดเจนเห็นได้จากปริมาณของมาตรากฎหมายในกฎหมายตราสามดวงที่มีการใช้คำว่า “โจร” เพียงคำเดียวถึง ๗๖ มาตรา ส่วนมาตราที่ใช้คำว่า “ผู้ร้าย” คำเดียวมี ๒๙ มาตรา ปริมาณที่ต่างกันถึง ๔๗ มาตราย่อมแสดงให้เห็นถึงระดับความตระหนักของรัฐต่อการมีอยู่ของ “โจร” และ “ผู้ร้าย” นอกจากนี้ยังพบว่าความผิดของ “ผู้ร้าย” โน้มไปในทางที่น้อยกว่าการเป็น “โจร” เมื่อเปรียบเทียบในกรณีที่เกี่ยวข้องกัน ดังที่มาตรา ๑๒ ของพระไอยการลักษณะโจร ซึ่งใช้คำว่า “ผู้ร้าย” คำเดียวได้ระบุถึงการที่ผู้ได้รับมอบหมายให้จับผู้ร้ายละเลยหน้าที่ไม่จับผู้ร้าย เนื่องจากรับสินจ้างจากผู้ร้ายนั้นให้มีโทษแขวนคอ ขึ้นขาหยั่งประจานแล้วเขียนหลัง (ทวน) ด้วยเชือกหนัง ๓๐ ที หรือถ้ามีพระกรุณาไม่ให้ประจานก็ให้ลงโทษเขียนหลังผู้ละเลยหน้าที่นั้น ๖๐ ที ในขณะที่มาตรา ๑๓ ซึ่งใช้คำว่า “โจร” คำเดียวมีการระบุว่าเจ้าหน้าที่บ้านเมืองรับสินจ้างไม่จับโจร ปลอຍให้หนีรอดไปได้ ให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีโทษหนักกว่าโทษของโจร ๒ ส่วน^{๒๑} (โดยนัยนี้โทษของผู้รับสินจ้างปล่อยให้โจรหนีจึงไม่ตายตัว อาจหนักกว่าผู้รับสินจ้างให้ผู้ร้ายหนีที่มีบทลงโทษแน่นอนตายตัว)

ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ การเกิดคดีปล้นหรือลักขโมยทรัพย์ในสังคมยุคก่อนสมัยใหม่สัมพันธ์อยู่กับบริบททางเศรษฐกิจและสังคม-วัฒนธรรม ดังปรากฏว่าในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ [สมัยรัชกาลที่ ๑ - ๓ ของราชวงศ์จักรี] ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของบ้านเมืองในบริเวณภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงของสยามมีการขยายตัวสูง โดยเฉพาะการผลิตข้าว อ้อย พริกไทย เพื่อส่งออก ขณะเดียวกันก็เกิดกลุ่มกระฎุมพี [ขุนนางและชาวจีน] ที่นิยมแสวงหาทรัพย์และนิยมบริโภคของฟุ่มเฟือยหรือของที่ผลิตจากต่างประเทศเพื่อแสดงถึงฐานะของตนเอง^{๒๒} ผลที่ตามมาคือ ในพื้นที่ภาคกลาง

^{๒๑} พิศศักดิ์ ชัยได้สุข. “โจรในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,” พิศศักดิ์ ชัยได้สุข. “โจรในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,” หน้า ๒๒๒.

^{๒๒} ดูรายละเอียดใน นิธิ เอียวศรีวงศ์, *ปากโกและใบเรือ ว่าด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์-วรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๕-๑๐๙.

ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญและมีการขยายพื้นที่ทำนาเพื่อปลูกข้าวเพื่อขาย ได้เกิดกระบวนการลักขโมยและปล้นควายในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น (โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ ๓) โดยหากมองจากมิติทางวัฒนธรรมของชาวบ้านแล้วการลักขโมยหรือการปล้นควายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านชนบทเป็นการกระทำที่มีนัยของศีลธรรมทางเศรษฐกิจอยู่ด้วย ดังปรากฏว่าการลักขโมยหรือปล้นควายที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการกระทำของคนในชุมชนเดียวกันเพื่อเป็นการกระจายทรัพย์สินจากผู้ร่ำรวยไปสู่ผู้ที่ยากจน ไม่ให้สมาชิกในหมู่บ้านมีฐานะต่างกันมากและเจ้าของควายจะได้ควายคืนโดยอาศัยความสัมพันธ์ระบอบอุปถัมภ์และเครือข่ายสังคมนักเลงในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการไถ่ถอนควายคืนจากคนที่ลักขโมยหรือปล้นไป^{๒๓}

แม้ว่าในทางสังคม การลักขโมยหรือปล้นควายจะเป็นกลไกในการกระจายทรัพย์สินจากผู้ร่ำรวยไปสู่ผู้ที่ยากไร้ อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้นำของรัฐแล้วการลักขโมยหรือการปล้น (ซึ่งอาจเรียกรวม ๆ ด้วยศัพท์สมัยใหม่ได้ว่า “อาชญากรรม”) และตัวผู้กระทำการลักขโมยหรือปล้น (เรียกรวม ๆ ด้วยศัพท์สมัยใหม่ว่า “อาชญากร”) เป็นสิ่งที่รัฐต้องเข้าไปจัดการให้หมดไป เนื่องจากอาชญากรรมและอาชญากรเป็นปัญหาต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมซึ่งเป็นหนึ่งในหัวใจของอุดมการณ์รัฐในสมัยอยุธยาและสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ดังเห็นได้จากการที่ อัครคณิสฺตร พระสุตฺตรหนึ่งใพระสุตฺตต้นตปิฎก ได้กล่าวถึงกำเนิดของรัฐและสถาบันทางสังคมไว้ว่า นับตั้งแต่โลกเกิดขึ้นในจักรวาลและสัตว์ที่ล่องลอยในอวกาศบริโภคน้ำจืดกลายเป็นมนุษย์ มีการรวมตัวกันเป็นชุมชน มีสถาบันครอบครัวและการสะสมอาหาร สภาวะของสังคมค่อย ๆ เปลี่ยนจากสังคมที่สงบสุขและมีความอุดมสมบูรณ์ มาสู่สังคมที่มีการแก่งแย่งลักขโมยของที่ไม่ใช่ของตน มีความขัดแย้งเกิดขึ้นซ้ำ ๆ อันนำไปสู่การเกิดขึ้นของกษัตริย์ที่เป็นผู้นำและทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองคน (และทรัพย์สิน) ตัดสินข้อขัดแย้งและลงโทษผู้กระทำความผิดในสังคมนั้น ๆ โดยความเห็นชอบร่วมกันของสมาชิกของสังคม^{๒๔} ข้อเท็จจริง

^{๒๓} วารุณี ไอลสารมย์, “ท้องถิ่นเมืองสุพรรณกับพฤติกรรมขโมยและปล้นควายในยุคเศรษฐกิจยังชีพ ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕,” **รัฐศาสตร์สาร** ๒๔: ๑ (๒๕๕๖): ๑๓๒-๑๕๒.

^{๒๔} สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยอนันต์ สมุทวณิช, **ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย** (กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๕-๓๙.

ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏร่องรอยมาจนถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าการกระทำของโจรผู้ร้ายเป็นสิ่งผิดปกติของสังคม ดังเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ว่าในสมัยมีการจำแนกให้โจรผู้ร้ายเป็นสิ่งผิดปกติและพฤติกรรมการปล้นขโมย ข่า เป็นการกระทำผิด เนื่องจากการกระทำที่ผิดศีลธรรม^{๒๔} โดยการจำแนกเช่นนี้เป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจได้เนื่องจากราชสำนักสมัยต้นรัตนโกสินทร์ได้สถาปนาอุดมการณ์ของรัฐจากความคิดทางพุทธศาสนาแบบมนุษยนิยมที่อธิบายว่ากษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราชาอิสรราชที่มีการกิจในการจรรโลงธรรมให้ไพร่ฟ้าราษฎรเข้าใจและดำรงชีวิตในวิถีที่ขบด้วยธรรมเพื่อสู่อุดมคติสูงสุดของชีวิตคือการบรรลุนิพพาน^{๒๕}

สำหรับการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายไทยสมัยใหม่ที่ร่างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ เห็นได้จากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม โดยมีการรวมกฎหมายที่บัญญัติเรื่องความผิดทางอาญา เช่น ลักษณะวิวาท ลักษณะอาญาหลวง ลักษณะอาญาราชฎากร ฯลฯ เข้าเป็นหมวดหมู่เดียวกันและปรับบทลงโทษใหม่ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมกับความผิดและเจตนาของผู้กระทำตามแบบอย่างกฎหมายอาญาของตะวันตก ส่งผลให้กฎหมายเก่า เช่น พระไอยการลักษณะวิวาท พระไอยการลักษณะอาญาหลวง พระไอยการลักษณะอาญาราชฎากร พระไอยการลักษณะโจร ฯลฯ ถูกยกเลิก^{๒๖}

^{๒๔} พีรศักดิ์ ชัยได้สุข. “โจรในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,” หน้า ๙-๑๐.

^{๒๕} สายชล วรรณรัตน์, **พุทธศาสนากับแนวความคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒)**, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔; ศรีสุพร ช่วงสกุล, **ความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์: ศึกษากรณีธรรมยุติกนิกาย (พ.ศ. ๒๓๖๘-๒๔๖๘)**, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

^{๒๖} ดูรายละเอียดใน แสวง บุญเฉลิมวิภาส, **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**, หน้า ๑๗๗-๒๓๓; กนิษฐา ชิตข่าง, “มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗,” ใน สุนทรีย์ อาสะวีย์, ม.ล.วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์, กาญจน์ ละอองศรี (บรรณาธิการ), **ไทยคดีศึกษา: รวมบทความทางวิชาการเพื่อแสดงมุทิตาจิต อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิตอน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานแสดงมุทิตาจิตครบรอบ ๖๐ ปี อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิตอน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ๒๕๓๓)**, หน้า ๓๗-๗๐.

เป็นที่น่าสังเกตว่าในสมัยรัชกาลที่ ๕ เศรษฐกิจของสยามมีการขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะภาคธุรกิจค้าข้าว ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมตั้งแต่ระดับชาวบ้านจนถึงชนชั้นสูงต้องเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญทรัพย์สินในครอบครอง^{๒๘} ข้อเท็จจริงที่น่าสนใจคือสมัยนี้มีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้นในอัตราค่อนข้างสูง ในพื้นที่กรุงเทพฯ และภาคกลางได้เกิดคดีปล้นฆ่าชิงทรัพย์และคดีปล้นขโมยวัวควายอยู่เป็นประจำ^{๒๙} โดยโจรผู้ร้ายที่ก่อคดีในบริเวณพื้นที่ภาคกลางนี้มีทั้งพวกโจรที่ขยายที่ทำกินลงมายังบริเวณกรุงเทพฯ พทุมธานี อยุธยา และบริเวณทุ่งรังสิต ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่กำลังขยายตัวขึ้นจากการบุกเบิกที่ทำกินของราษฎรและจากการที่รัฐบาลดำเนินโครงการคลองรังสิต ตลอดจนจนพวกแรงงานรับจ้างที่เข้ามารับจ้างทำนาแล้วถูกนายจ้างเอารัดเอาเปรียบและแรงงานรับจ้างที่ติดการพนัน ทำให้มีการรวมกลุ่มกันเป็นช่องโจรแล้วออกปล้นขโมย^{๓๐}

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่รัฐบาลสยามนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ พยายามใช้กลไกแบบตะวันตกในการแก้ไข ดังพบว่า ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระองค์โปรดให้ร้อยเอกชามูเอล เบิร์ต เอ็มส์ ชาวอังกฤษจัดตั้งกองตำรวจที่เรียกว่า “กองโพลิศคอนสแตเบิล” (Police Constabulary Division) ทำหน้าที่ตรวจสอบความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้ายในเขตกรุงเทพฯ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการตั้งกระทรวงนครบาลขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาความสงบและพิจารณาตีความในเขตกรุงเทพฯ รวมทั้งตั้งกรมตำรวจภูธรเพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาความสงบ ตรวจจับโจรผู้ร้าย

^{๒๘} นิตยสารทิพย์ นาถสุภา และคณะ, **เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย** (กรุงเทพฯ: สว่างสรรค์, ๒๕๒๔), หน้า ๑ ๒๓-๑ ๘๒; สมภพ มานะรังสรรค์, **แนวโน้มพัฒนาการเศรษฐกิจไทยในช่วงก่อนและหลังการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑ -๖๑.

^{๒๙} ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์, **ผู้ร้ายบางกอก** (กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ ๑๙๙๙ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๕๗-๖๕, ๙๒-๑๑๙; เอนก นาวิกมูล, **ดาวร้ายในอดีต** (กรุงเทพฯ: แสงแดด, ๒๕๕๑), หน้า ๙๐-๙๘, ๑๓๑-๑๓๘.

^{๓๐} พีรศักดิ์ ชัยได้สุข, **โจรในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**, หน้า ๖๔-๘๒.

ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ^{๓๐} ตลอดจนมีการบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗
ดั่งที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว โดยรัชกาลที่ ๖ จะได้สานต่อนโยบายดูแลรักษาความสงบสุข
ของบ้านเมือง ทรงจับใจผู้ร้าย ที่พระราชบิดา (รัชกาลที่ ๕) ทรงวางรากฐานไว้
ดั่งที่ กัณฐิกา ศรีอุดม ได้ชี้ว่ารัชกาลที่ ๖ ทรงพัฒนาระบบราชการที่พระราชบิดาทรง
วางแบบแผนไว้ให้เหมาะสมแก่ยุคสมัย เน้นการสร้างและพัฒนาระบบการบริหาร
ราชการที่ให้ความสำคัญของระบบมากกว่าตัวบุคคลผู้รับผิดชอบกระทรวงต่าง ๆ โดย
ในส่วนของการจัดการปกครอง โปรดฯ ให้กระทรวงมหาดไทยจัดการปกครอง
หัวเมืองและกระทรวงนครบาลจัดการปกครองในกรุงเทพฯ พร้อมทั้งให้รวม กรมตำรวจ
ภูธรและเรือนจำหัวเมืองของกระทรวงมหาดไทยมาขึ้นกับกระทรวงนครบาล
เพียงกระทรวงเดียว^{๓๑}

เรื่องเล่า “อาชญากรรม” สมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ ในวรรณกรรม ชาวบ้านภาคกลาง

ดั่งที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เกิดคดีอาชญากรรมขึ้น
ในพื้นที่ภาคกลางบ่อยครั้ง และมีข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่าในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้
เกิดคดีอาชญากรรมร้ายแรงขึ้นหลายคดีโดยเฉพาะคดีฆาตกรรมและคดีปล้นฆ่าในเขต
กรุงเทพฯ เช่น คดีอิทองเลื่อนฆ่าหักคองน้องฟัว คดีเสืออันและเสือเปลี่ยนปล้นฆ่าคน
ในเขตพระนครและธนบุรี^{๓๒} ประเด็นที่น่าสนใจคือชาวบ้านในภาคกลางรับรู้เรื่องราว
เกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างไรหรือมีทัศนะอย่างไรต่อ “โจร” ที่ก่อคดี
อาชญากรรม

ผู้เขียนเห็นว่าคำตอบของคำถามนี้อาจพิจารณาได้จากหนังสืออ่านเล่น
ประเภทกลอนที่จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ในย่านวัดสัมพันธวงศ์หรือวัดเกาชะ ซึ่งหนังสือ

^{๓๐} นิยะดา เหล่าสุนทร, ปาปา : ฅองตามรุ่นแรกของสยามประเทศ กับเสี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์ของกรมตำรวจ (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ๒๕๔๘).

^{๓๑} กัณฐิกา ศรีอุดม, “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: พระผู้ทรงสร้าง “จิตวิญญาณ” แห่งสยามรัฐ,” ใน ปิยนาด บุนนาค และคณะ, ๙ แผ่นดินของการปฏิรูประบบราชการ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕๒-๑๕๘.

^{๓๒} ดู เอนก นาวิกมูล, ฆาตกรยุคคุณปู่ (กรุงเทพฯ: แสงดาว, ๒๕๕๖), หน้า ๓๗-๖๐.

ประเภทนี้ได้รับความนิยมในแวดวงชาวบ้านที่พออ่านออกเขียนได้หรือชาวบ้านที่ต้องการซื้อหนังสือไปใช้เป็นบทแสดงกลอนลำตัด เนื่องจากเนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นพวกรันทานชาวบ้าน ชาดก เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ข่าวสารบ้านเมือง อีกทั้งหนังสือมีราคาถูก โดยนิยมเรียกหนังสือประเภทนี้ว่า “หนังสือวัดเกาะ” ตามชื่อย่านที่ตั้งของโรงพิมพ์ผู้ผลิตหนังสือ อ่านเล่นประเภทนี้^{๓๔} นอกจากนี้แล้วหลักฐานอีกประเภทหนึ่งที่น่ามาพิจารณาเกี่ยวกับความรู้ของชาวบ้านเรื่องอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ ได้แก่ เพลงพื้นบ้านประเภทเพลงแหล่หรือเพลงตับที่ศิลปินพื้นบ้านแต่งขึ้นและนิยมขับร้องเพื่อความบันเทิงในโอกาสต่าง ๆ^{๓๕}

อย่างไรก็ดีการนำข้อมูลจากหนังสือวัดเกาะมาใช้ทำความเข้าใจเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “อาชญากรรม” ในบทความชิ้นนี้ทำภายใต้ข้อจำกัดที่ผู้ศึกษาเกี่ยวกับหนังสือวัดเกาะได้ชี้ไว้หลายประการ เช่น หนังสือที่พิมพ์จากโรงพิมพ์วัดเกาะแบ่งได้เป็น ๘ ประเภท บางประเภทไม่พบตัวเล่มหนังสือจริง ๆ พบเพียงแต่รายชื่อหนังสือเท่านั้น^{๓๖} ข้อจำกัดเกี่ยวกับปริมาณหนังสือวัดเกาะที่พิมพ์จำหน่ายในท้องตลาด รวมทั้งการจับเก็บหนังสือวัดเกาะ ที่ยังไม่เป็นระบบ กระจัดกระจาย ประกอบกับข้อจำกัดส่วนตัวของผู้เขียนบทความเองที่มีเวลาไม่มากนักในการสืบค้นหนังสือวัดเกาะที่กระจัดกระจายไปอยู่หลายแห่ง ดังนั้นการอ้างอิงเนื้อความจากหนังสือวัดเกาะที่ปรากฏในบทความนี้ ผู้เขียนอาศัยข้อมูลจากหนังสือและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับหนังสือวัดเกาะ ไม่ได้นำข้อความมาจากหนังสือวัดเกาะโดยตรงตามอย่างจารีตการสืบค้นข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้นอันเป็นวิธีการขั้นพื้นฐานของนัก (เรียน) ประวัติศาสตร์ที่ดี

^{๓๔} สุรพงษ์ จันทร์เกษมพงษ์, ‘หนังสือวัดเกาะ’ การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๕, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า ๒๒-๘๒.

^{๓๕} ดู เอนก นาวิกมูล, *ดาวร้ายในอดีต*, หน้า ๔๓-๕๔; เอนก นาวิกมูล, *ฆาตกรยุคคุณปู่*, หน้า ๓๗-๖๐.

^{๓๖} เตือนใจ สินทะเกิด, *วรรณคดีชาวบ้านจาก “วัดเกาะ”*, ปรินิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๐, หน้า ๓๗.

๑. เรื่องเล่า “อาชญากรรม” ในหนังสือวัดเกาะและเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

งานศึกษาของสุรพงษ์ จันทร์เกษมพงษ์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของหนังสือวัดเกาะไว้ว่า ในช่วง พ.ศ. ๒๔๒๖-๒๔๖๕ ซึ่งตรงกับช่วงกลางสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงปลายสมัยรัชกาลที่ ๖ โรงพิมพ์วัดเกาะนิยมผลิตหนังสือซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เนื่องจากเรื่องแนวนี้ตรงกับรสนิยมการบริโภคเรื่องอ่านเล่นของชาวบ้านที่ต้องการอ่านเรื่องสนุก ๆ และมีการเสียดสีล้อเลียนเจ้า แต่นับจาก พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๗๕ โรงพิมพ์วัดเกาะได้เปลี่ยนแนวเนื้อหาหนังสือมาเป็นพวกกลอนลำตัดและเพลงแหล่ที่แต่งขึ้นจากข่าวสารเหตุการณ์ที่ได้รับความสนใจในสังคม เช่น เรื่องราวคดีอาชญากรรมและโจรผู้ร้าย เรื่องราวต่าง ๆ ที่คนส่วนมากให้ความสนใจ^{๓๓} โดยเรื่องราวเกี่ยวกับโจรผู้ร้ายหรือคดีอาชญากรรมที่ปรากฏในหนังสือวัดเกาะช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๖ โดยภาพรวมแล้วเป็นการนำเรื่องราวคดีอาชญากรรมหรือเรื่องของโจรที่ก่อคดีในรัชกาลที่ ๕ และสมัยรัชกาลที่ ๖ มาเล่า เช่น แหล่เสื่อเปีย โจรชื้อดั่งซึ่งก่อคดีปล้นฆ่าในพื้นที่เมืองสมุทรปราการไว้หลายคดีในสมัยรัชกาลที่ ๕ สืบเนื่องต่อมาจนถึงต้นสมัยรัชกาลที่ ๖^{๓๔} หรือแหล่ทิดเพ็ง เรื่องของบุญเพ็ง ทียบเหล็ก พระภิกษุที่ก่อคดีฆ่าชิงทรัพย์แล้วเอาศพใส่ทียบเหล็กถ่วงน้ำถึง ๒ คดี โดยคดีบุญเพ็งทียบเหล็กนี้โด่งดังมากในช่วงกลางสมัยรัชกาลที่ ๖^{๓๕}

จุดที่น่าสังเกตคือ กลอนลำตัดเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่พบในหนังสือวัดเกาะมีลักษณะพิเศษ ๒ ข้อ ข้อแรก เรื่องคดีอาชญากรรมที่หนังสือวัดเกาะนำมาเล่าส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีการตายอย่างโหดเหี้ยม ฆาตกรมีจิตใจโหดเหี้ยมผิดจากคนทั่วไป^{๓๖} และข้อต่อมา ผู้แต่งกลอนลำตัดมักจะนำเรื่องคดีฆาตกรรมมาจากข่าวในหนังสือพิมพ์แล้วมาบรรยายเนื้อเรื่อง ลักษณะนิสัยหรือแรงจูงใจของโจร/ฆาตกร หรือเพิ่มเติม

^{๓๓} สุรพงษ์ จันทร์เกษมพงษ์, “หนังสือวัดเกาะ” การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๗๕, หน้า ๒๒-๓๑ .

^{๓๔} เอนก นาวิกมูล, ดาวร้ายในอดีต, หน้า ๕๙-๖๒, ๘๕-๘๘.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๙-๑๐๔, ๑๑๑-๑ ๒๐.

^{๓๖} สุรพงษ์ จันทร์เกษมพงษ์, “หนังสือวัดเกาะ” การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๗๕, หน้า ๓๒-๓๓.

บทสนทนาลงไป เพื่อให้เรื่องมีความสนุกสนานถูกใจผู้อ่าน^{๕๑}

แม้ลักษณะพิเศษ ๒ ข้อนี้สื่อให้เห็นว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่พบในหนังสือวัดเกาะที่ผลิตในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๖ จะผ่านการคัดเลือกมานำเสนอเฉพาะเรื่องที่มีสีสันโดยตัวเอง (เรื่องของการฆาตกรรมที่โหดเหี้ยมนองเลือด) และผู้เขียนกลอนลำตัดมีการแต่งเติมเนื้อหาให้สนุกสนานถูกใจผู้อ่าน แต่ประเด็นที่อยากนำเสนอในที่นี้คือเรื่องเล่าเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมในหนังสือวัดเกาะสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างมุมมองเรื่องอาชญากรรมตามกรอบความคิดแบบจารีตและมุมมองเรื่องอาชญากรรมตามกรอบความคิดแบบสมัยใหม่ โดยผู้เขียนบทความนี้ขยายความข้อเสนอนี้ต่อจากงานวิจัยของ สุรพงษ์ จันทรเกษมพงษ์ ที่ชี้ว่าหนังสือวัดเกาะเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในยุคเปลี่ยนผ่านของสยามจากสมัยจารีตสู่ต้นสมัยใหม่ โดยผู้อ่านหรือผู้เสพย์หนังสือวัดเกาะจำนวนไม่น้อยยังคงมองโลกด้วยแนวคิดทางพุทธศาสนาแต่พวกเขาก็มีความสนใจข่าวสารหรือเรื่องราวของสิ่งใหม่ ๆ ดังนั้นผู้ผลิตหนังสือวัดเกาะจึงนำเนื้อหาเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ และกลอนลำตัดที่นำเสนอเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมสยามยุคต้นสมัยใหม่มาคละเคล้าไว้ด้วยกันในหนังสือ^{๕๒}

สำหรับเรื่องราวของคดีอาชญากรรมที่ปรากฏในหนังสือวัดเกาะ มีทั้งส่วนที่เล่าเรื่องฆาตกรรมหรือจุดจบของอาชญากรด้วยหลักศีลธรรมทางพุทธศาสนา เช่น แผล่เทคนี่อทองเลื่อนที่หักคองน้องผิว เรื่องราวคดีนางทองเลื่อนที่ฆ่าหักคองหนูเล็ก น้องสาวของสามีแล้วอำพรางคดีว่าหนูเล็กจมน้ำตาย เนื่องจากนางทองเลื่อนมีความละโมบ ไม่อยากให้เด็กหญิงได้ส่วนแบ่งสมบัติด้วยหากสามีของนางเสียชีวิต จึงฆ่าหักคองหนูเล็กแล้วยัดศพใส่ตุ่มน้ำเพื่ออำพรางคดีว่าหนูเล็กจมน้ำตาย โดยแผล่เรื่องอทองเลื่อนเล่าเรื่องคดีนี้ในลักษณะที่อิงกับเรื่องศีลธรรมกล่าวคือ ทองเลื่อนก่อคดีเนื่องจากมีนิสัยละโมบคอยคิดแต่จะฆ่าน้องสามี เมื่อตำรวจสืบสวนพบว่าหนูเล็กถูกฆาโมได้ตายด้วยอุบัติเหตุและสอบสวนอทองเลื่อนจนได้ความจริง จุดจบของเรื่องคือ

^{๕๑} ศิริวรรณ ลากสมบูรณานนท์, การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสือ” ในสังคมไทย พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๐, หน้า ๖๕.

^{๕๒} สุรพงษ์ จันทรเกษมพงษ์, ‘หนังสือวัดเกาะ’ การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๗๕, หน้า ๙๕-๑๑๐.

ศาลตัดสินคดีให้ประหารชีวิตนางทองเลื่อน ซึ่งในตอนท้ายเรื่องได้ให้ข้อคิดทางศีลธรรม แก่ผู้อ่านว่า การละโมภยึดติดกับทรัพย์สินอาจนำไปสู่ความตายได้เหมือนนางทองเลื่อน สิ่งที่ผู้อ่านควรทำคือเมื่อมีทรัพย์สินให้แบ่งมาทำบุญ ชาติหน้าจะได้รับผลดี^{๔๓} หรือ แผลหิดพิ่ง เรื่องราวคดีบุญเพ็งฆ่าชิงทรัพย์นายล้อมและนางบริกแล้วเอาศพใส่หีบเหล็ก ทิ้งลงแม่น้ำ ซึ่งแผลในหนังสือวัดเกาะเล่าเรื่องนี้โดยระบุว่า บุญเพ็งก่อคดีเนื่องจาก มีนิสัยเป็นคนพาล ละโมภ อยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น ตัดการพนัน หลังจากตำรวจ สืบคดีได้ความจริงแล้ว บุญเพ็งถูกจับและศาลตัดสินให้ประหารชีวิต ทั้งนี้ในตอนท้าย ของแผลได้ยกเรื่องศีลธรรมมาเป็นข้อคิดให้ผู้อ่านว่า เงินทองเป็นของนอกกาย เมื่อตายไปก็เอาไปด้วยไม่ได้ และหากยึดติดอยากได้ใครมีอาจนำไปสู่การฆ่าคนเพื่อให้ได้มา การทำทานทำกุศลตั้งมั่นในศีลธรรมจะนำไปสู่นิพพาน ไม่ต้องพบจุดจบอย่าง บุญเพ็ง^{๔๔}

ขณะที่อีกด้านหนึ่งนั้น เรื่องเล่าคดีอาชญากรรมในหนังสือวัดเกาะที่ผลิตในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นการเล่าเรื่องบนฐานคิดแบบสมัยใหม่ (แบบตะวันตก) ที่เชื่อว่าอาชญากรรมและโจรผู้ร้ายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ต้องควบคุมให้น้อยลงหรือ กำจัดให้หมดไปโดยหน่วยงานของรัฐมีบทบาทสำคัญในการนี้ เช่น แผลเสื่ออื่น เรื่องราว คดีเสื่ออื่นและเสื่อเปลี่ยนปล้นฆ่าคนในเขตพระนครและธนบุรี โดยคดีนี้เจ้าหน้าที่ บ้านเมืองติดตามจับโจรทั้ง ๒ คนนี้มาตลอด จนในที่สุดพลตระเวนหรือตำรวจได้ยิง เสื่ออื่นตายขณะที่เสื่ออื่นกำลังยิงต่อสู้กับพลตระเวน ส่วนเสื่อเปลี่ยนถูกจับได้ในเวลา ต่อมา^{๔๕} หรือ แผลเทศน์อีทองเลื่อนที่หักคอง่องด้ว ซึ่งคดีนี้ตำรวจเป็นคนพบข้อพิรุศ ที่ชี้ว่าหนูเล็กตายเพราะถูกทำร้าย ไม่ได้ตายเพราะหน้าคว่ำจมน้ำในตุ่มและได้ส่งศพ ผู้ตายไปให้โรงพยาบาลชั้นสูตรพบว่าผู้ตายถูกฆาตกรรม จากนั้นตำรวจได้นำตัวนางทอง เลื่อนมาซักถามจนได้ความจริงและจับนางทองเลื่อนขังคุกเข้าสู่กระบวนการตัดสินคดี^{๔๖}

^{๔๓} เอนก นาวิกมูล, **ฆาตกรยุคคุณปู่**, (กรุงเทพฯ: แสงดาว, ๒๕๕๖), หน้า ๓๗-๕๒.

^{๔๔} เอนก นาวิกมูล, **ดาวร้ายในอดีต**, (กรุงเทพฯ: แสงแดด, ๒๕๕๑), หน้า ๙๙-๑๐๔, ๑๑๑-๑๒๐.

^{๔๕} เอนก นาวิกมูล, **ฆาตกรยุคคุณปู่**, (กรุงเทพฯ: แสงแดด, ๒๕๕๖), หน้า ๕๕-๕๘.

^{๔๖} **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๓๗-๔๐.

การเล่าเรื่องคติอาชญากรรมและ “อาชญากร” ด้วยหลักคิดทางพุทธศาสนา ผสมกับหลักคิดแบบสมัยใหม่ที่ปรากฏในหนังสือวัดเกาะช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างจากเรื่องเล่าในหนังสือวัดเกาะช่วงที่นิยมพิมพ์เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ และนิทานพื้นบ้าน (ช่วงปี ๒๔๒๖-๒๔๖๕) โดยเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “อาชญากร/โจร” ที่พบในเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นการกล่าวถึงอาชญากรรมและอาชญากรโดยให้ข้อคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมและพูดถึงโจรตามตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ดังเห็นได้จาก เพลงพื้นบ้านเรื่อง “จันทะโครบ” ในหนังสือวัดเกาะซึ่งเนื้อร้องตอนหนึ่งพูดถึงนายโจรที่ตั้งช่องโจรอยู่ในป่าและออกหากินด้วยการปล้นชาวบ้าน โดยเนื้อเรื่องตอนท้ายพูดถึงการต่อสู้ระหว่างจันทะโครบกับนายโจรซึ่งจบด้วยชัยชนะของนายโจร เนื่องจากนางไมรายื่นพระขรรค์ให้โจรฆ่าจันทะโครบ และมีการพูดเรื่องศีลธรรมทั้งท้ายว่าการเลือกหญิงงามเป็นคู่ครองให้ตริกตรองให้ดี ไม่เช่นนั้นจะเป็นอย่างจันทะโครบที่ได้หญิงงามแต่ใจคิดเป็นคู่ จึงต้องตายด้วยฝีมือโจร^{๔๖}

เรื่องราวเกี่ยวกับคติอาชญากรรมที่ปรากฏในแหล่งและเพลงพื้นบ้านที่ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าแหล่งและเพลงพื้นบ้านที่เผยแพร่ในหนังสือวัดเกาะได้นำเสนอทัศนคติแบบใหม่เกี่ยวกับ “อาชญากรรม” และ “อาชญากร” ที่สอดคล้องกับทัศนคติของชนชั้นนำสยามไปสู่ชาวบ้านที่เสเพลหรือบริโภคนิยมหนังสือวัดเกาะ อย่างไรก็ดีเราไม่สามารถประเมินได้ว่ามีชาวบ้านมากน้อยเพียงใดที่อ่านหนังสือวัดเกาะแล้วสมทานความคิดเกี่ยวกับ “อาชญากรรม” และ “อาชญากร” แบบใหม่นี้ ขณะเดียวกันจากงานศึกษาของสุรพงษ์ จันทรเกษมพงษ์ พบว่าแม้หนังสือวัดเกาะจะมีการนำเสนอเนื้อหาของข่าวสารในรูปแบบของเพลงพื้นบ้านแล้วก็ตาม แต่เอาเข้าจริงแล้วเนื้อหาของเพลงพื้นบ้านในหนังสือวัดเกาะยังคงมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับแนวคิดในเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ แบบเดิม เช่น เรื่องการใช้เวทมนตร์คาถา แนวคิดในการรักษาขนบประเพณีเดิมในโลกของพุทธศาสนา เนื่องจากลูกค้ำส่วนใหญ่ของหนังสือวัดเกาะยังคงเป็นพวกคนในชนบทที่มีรสนิยมการบริโภคนิยมตามแบบเดิม ๆ^{๔๗} ข้อเท็จจริงนี้ชี้ให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้

^{๔๖} ดูรายละเอียดของเพลงพื้นบ้านเรื่องนี้ใน อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล (บรรณาธิการ), **ประชุมเพลงทรงเครื่อง สืบสานตำนานเพลงพื้นบ้านจากโรงพิมพ์วัดเกาะ** (นครปฐม: ศูนย์สยามทรรศนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙๗-๒๑๑ .

^{๔๗} สุรพงษ์ จันทรเกษมพงษ์, **‘หนังสือวัดเกาะ’ การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๕๓๕**, หน้า ๑๓๖.

ที่ทัศนะเกี่ยวกับ “อาชญากรรม” และ “อาชญากร/โจร” ซึ่งมีการนำเสนอในหนังสือ วัดเกาะยังไม่ใช้ทัศนะแบบใหม่เสียทีเดียว ยังมีทัศนะแบบเดิมแทรกอยู่

บรรณานุกรม

กนิษฐา ชิตช่าง. “มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑ ๒๗.” ใน สุนทรีย อาสะไวย์, ม.ล.วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์, กาญจนี ละอองศรี (บรรณาธิการ), **ไทยคดีศึกษา: รวมบทความทางวิชาการเพื่อแสดงมุทิตาจิต อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา**, หน้า ๓๗-๗๐. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานแสดงมุทิตาจิตครบรอบ ๖๐ ปี อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ๒๕๓๓.

กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๓. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๓๗.

กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๓๗.

กัณฐิกา ศรีอุดม. “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: พระผู้ทรงสร้าง “จิตวิญญาณ” แห่งสยามรัฐ.” ใน ปิยนาด บุณนาค และคณะ. **๙ แผ่นดินของการปฏิรูประบบราชการ**, หน้า ๑ ๔๓-๑๖๘. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัดและพระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ. พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๑๕.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. **สังคมวิทยาอาชญากรรม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. **เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย.** กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, ๒๕๒๔.

ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์. **ผู้ร้ายบางกอก.** กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ ๑๙๙๙ จำกัด, ๒๕๔๒.

เตือนใจ สินทะเกิด. **วรรณคดีชาวบ้านจาก “วัดเกาะ”,** ปริญญาโททางการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๐.

นิยะดา เหล่าสุนทร. **ปาปา : ผอ.ตามรุ่นแรกของสยามประเทศ กับเสี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์ของกรมตำรวจ.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ๒๕๔๘.

แบรดลีย์, แดน บีช. **หนังสืออักษรภิกษานศรับท์**. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๑๔.

พิรศักดิ์ ชัยได้สุข. **ใจรวบในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางยุคการปฏิรูปการปกครองรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๕**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.

วารุณี ไอสถารมย์ และอัญชลี สุสายัณห์. “กบฏไพร่สมัยพระเพทราชา.” **วารสารธรรมศาสตร์** ปีที่ ๖ เล่มที่ ๑ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๑๙): ๕๒-๗๐.

วินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ. **พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทยฉบับขะเลยสัก** กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๕.

ศรีสุพร ช่วงสกุล. **ความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์: ศึกษากรณีธรรมยุติกนิกาย (พ.ศ. ๒๓๖๘-๒๔๖๔)**, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

ศิริวรรณ ลากสมบูรณานนท์. **การผลิตซ้ำและการสร้างความนิยมของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ “เสือ” ในสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๖๐-๒๕๑๐**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

สมบัติ จันทร์วงศ์ และชัยอนันต์ สมุทวณิช. **ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, ๒๕๒๓.

สมภพ มานะรังสรรค์. **แนวโน้มพัฒนาการเศรษฐกิจไทยในช่วงก่อนและหลังการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สมาหารหิตะคดี (เป็ โปรรุคปต์), ชุน. **พจนานุกรมกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, ๒๕๔๙
สายชล วรณรัตน์, **พุทธศาสนากับแนวความคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒)**, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

สุรพงษ์ จันทร์เกษมพงษ์. **‘หนังสือวัดเกาะ’ การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๕๓๕.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

เสมอ บุญมา. “คำบาลีและสันสกฤตในภาษาไทย,” วินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ. **อันเนื่องมาแต่พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทยฉบับชะเลยสัก,** หน้า ๙-๓๖. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๕

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, ๒๕๕๙.

อภิรักษ์ณี เกษมผลกุล (บรรณาธิการ). **ประชุมเพลงทรงเครื่อง สืบสานตำนานเพลงพื้นบ้านจากโรงพิมพ์วัดเกาะ.** นครปฐม: ศูนย์สยามทรรศน์ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕.

อัจฉริยา ชูตินันท์. **อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน, ๒๕๕๕

เอนก นาวิกมูล. **ฆาตกรยุคคุณปู่.** กรุงเทพฯ: แสงดาว, ๒๕๕๖.

เอนก นาวิกมูล. **ดาวร้ายในอดีต.** กรุงเทพฯ: แสงแดด, ๒๕๕๑ .

Hobsbawm, Eric. **Bandit.** Middlesex: Penguins Books, 1972.

Hobsbawm, Eric. **Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in 19th and 20th Centuries.** Manchester: Manchester University Press, 1974.

Reid, Sue Titus. **Crime and Criminology.** Eighth Edition. New York: McGraw-Hill Higher Education Group, 1997.

Sutherland, E. and Cressy, D. **Criminology.** Third Edition. Philadelphia: Lippincott, 1978.